

Latvijas Mediju ētikas padome

Biedrība "Latvijas Mediju ētikas padome"

Ētikas padomes atzinums Nr. 5/2024

Rīgā, 2024. gada 12. martā

Biedrības "Latvijas Mediju ētikas padome" (turpmāk – "Biedrība") Ētikas padome (turpmāk – "Ētikas padome") 2024. gada 22. februāra sēdē šādā sastāvā: Daiga Sproģe, Aleksandrs Mirlins, Guntars Līcis, Baiba Liepiņa, Ingemārs Vekteris, Anda Rožukalne, Andrejs Mēters, Aivars Pastalnieks

konstatē:

[1] Biedrības valde 2024. gada 8. janvārī saņēma sūdzību no cilvēka, kurš atzinuma publicēšanas gadījumā lūdz saglabāt tā anonimitāti, (turpmāk – "Sūdzētājs") par kādu portāla "jauns.lv" rakstu (turpmāk tekstā – "Publikācija").

[2] Publikācija vēsta, ka Sūdzētājs, pazīstams arī kā kāda uzņēmuma vadītājs, piedzīvojis finansiālu nelaimi – krāpnieki no tās bankas konta nozaguši visu naudu. Publikācija balstīta uz Sūdzētāja veidotu publisku ierakstu vietnē Facebook, kur Sūdzētājs raksta, ka kļuvis par krāpnieku upuri, sniedz īsu informāciju par notikušo un brīdina uzmanīties citus.

[3] Sūdzētājs norāda uz diviem aspektiem. Pirmais, – Publikācija veidota bez viņa iesaistes un piekrišanas, pie raksta publicēts Sūdzētāja foto, minēts Sūdzētāja vadītais uzņēmums. Sūdzētāja ieskatā tas agresīviem komentētājiem ļauj to viegli identificēt, atrast kontaktinformāciju uzņēmuma lapā; tas saņem nepatīkamas vēstules un komentārus sociālajos tīklos, kā arī bažijas par savu drošību. Sūdzētājs uzskata, ka bez viņa piekrišanas publiskot informāciju, kas viņu ļauj identificēt, ir neētiski. Otrais aspekts – komentārs pie raksta. Sūdzētājs norāda, ka kādā komentārā atklāta privāta informācija par sūdzētāju (agrākais uzvārds, informācija par laulību), kā arī pausti nepatiesi apgalvojumi par Sūdzētāju un tā ģimenes dzīvi. Sūdzētājs norāda, ka portāla redakcija nepilda savu pienākumu rūpēties, lai komentāri neaizskartu viņa tiesības.

[4] Atbilstoši Biedrības Statūtu 6.2. punktam Biedrības valde Sūdzību nosūtīja portāla "jauns.lv" īpašniekam SIA "Izdevniecība Rīgas Viļņi" (turpmāk tekstā – "Izdevniecība") komentāra sniegšanai.

[5] Atbildes vēstulē Izdevniecība atvainojas par atsevišķiem, nekorektajiem komentāriem zem Publikācijas, kurus atbildīgais redaktors nebija pamanījis, un informē, ka komentāri ir nodzēsti.

Izdevniecība noraida pārmērumus par Publikācijas saturu, savu pārliecību pamatojot ar vairākiem argumentiem.

Izdevniecība skaidro, ka Publikācijas mērķis ir informēt par notikumu, brīdināt un izglīt sabiedrību, lai tā izvairītos no šāda veida krāpniecības. Sūdzētāja tiesības uz datu aizsardzību ir sabalansētas ar Izdevniecības tiesībām uz vārda brīvību, tiesībām sniegt sabiedrībai informāciju par nozīmīgiem un aktuāliem jautājumiem. Krāpšana, piekļūstot cilvēku internetbankām un nozogot naudu, ir aktuāls jautājums, jo Latvijā no iedzīvotāju kontiem gada laikā tiek izkrāptas lielas summas, un bankas nepārtraukti brīdina iedzīvotājus par drošības ievērošanu. Informācijas būtiskumu apstiprinot arī apstākļi, ka ar paša Sūdzētāja sniegto informāciju vietnē Facebook ir dalījies, kā arī komentējis ievērojams skaits lietotāju.

Skaidrojot Sūdzētāja vārda pieminēšanu Publikācijā, Izdevniecība norāda, ka Publikācijā minēto informāciju vietnē Facebook bez anonimizēšanas ir savā vārdā publiski izplatījis pats Sūdzētājs. Izdevniecības ieskatā, sagatavojot Publikāciju, ir korekti norādīt informācijas avotu, un Sūdzētāja kā informācijas avota norādīšana ir pamatota, tā arī vairo lasītāju uzticību sniegtajai informācijai.

Attiecībā uz Sūdzētāja profesionālās darbības pieminēšanu, Izdevniecība norāda, ka Sūdzētājs ir labi zināma persona, kas tieši savas profesionālās darbības dēļ (pasniedz lekcijas, meistarklases, sniedz intervijas, uzstājas konferencēs) ir ieguvis popularitāti sabiedrībā, tāpēc no tiesību viedokļa uzskatāms par publisku personu, kurai privātās dzīves robežas ir daudz šaurākas. Izdevniecība atsaucas uz Eiropas Cilvēktiesību tiesu, kas vairākkārtīgi atzinusi, ka par publiskām personām ir uzskatāmi ne tikai politiķi, ierēdņi un tiesneši, bet arī citas personas, par kurām to darbības vai citu apstākļu dēļ ir interese sabiedrībā. Izdevniecība piebilst, ka, ka Sūdzētāja profesionālās darbības pieminēšana vairo sabiedrības uzticību sniegtajai informācijai, jo sabiedrībai par viņas darbībām ir pozitīvs priekšstats. Turklāt nav pamata neminēt publiskas personas profesionālo darbību, jo sabiedrība to jau zina un šī informācija ir brīvi pieejama arī pie paša Sūdzētāja publiskotās informācijas vietnē Facebook. Arī pārējos Latvijas medijos amata vai darbavietas norādīšana ir izplatīta prakse, publicējot informāciju par publisku personu. Tā kā Sūdzētājs ir publiska persona, nevar uzskatīt, ka tieši Publikācijas dēļ viņu var viegli identificēt sabiedrībā.

Komentējot raksta ilustrāciju ar Sūdzētāja foto, Izdevniecība skaidro, ka publicētās fotogrāfijas avots ir ziņu aģentūra "LETA", un foto Sūdzētāja profesionālās darbības dēļ ir publiski pieejams "LETA" fotogrāfiju arhīvā. Izdevniecība norāda, ka arī vietnē Facebook pie Sūdzētāja publiskotās informācijas par negadījumu ir brīvi pieejama Sūdzētāja fotogrāfija.

Izdevniecība skaidro, ka, publiskojot informāciju vietnes Facebook publiskā profilā par sevi un notikumu, Sūdzētājs pats ir atteicies no tiem privātuma aspektiem, kuru pārkāpšana tiek pārmesta Izdevniecībai. Šādi rīkojoties, cilvēkam jāapzinās, ka informācija būs publiski pieejama sabiedrībā un var interesēt medijus sabiedriski nozīmīgas diskusijas rosināšanai, it īpaši ņemot vērā Sūdzētāja statusu sabiedrībā.

Izdevniecība skaidro, ka Publikācijā tika iekļauta tikai tāda informācija, kas skar konkrēto negadījumu. Informācija nav negatīva un nekādā veidā neatīno Sūdzētāju negatīvā gaismā.

[6] Biedrības valde Sūdzību, publikācijas kopiju un Izdevniecības atbildi nodeva izskatīšanai Biedrības Ētikas padomei atbilstoši Biedrības Statūtu 6.1.1. punktam.

Ētikas padome secina:

[7] Publikācija ir veidota balstoties uz publiski pieejamu un sabiedrībā aktuālu informāciju, kuru ir izplatījis pats Sūdzētājs, savukārt lasītāja pievienoto komentāru, kas Sūdzētājam bijis aizskarošs, redakcija ir dzēsusi.

Lai arī Publikācijā nav saskatāmas Ētikas kodeksa principu pārkāpuma pazīmes, Ētikas padome vērš uzmanību uz diviem aspektiem, kas saistās ar šo un līdzīgiem gadījumiem un būtu ņemami vērā, cilvēkiem lietojot sociālos medijus un medijiem atsaucoties uz tur publicēto.

Publicējot informāciju sociālās saziņas vietnēs, īpaši – publiski pieejams informācijas statusā, cilvēkiem nepieciešams apzināties, ka tie nevarēs izvēlēties, kā tā izplatīsies tālāk, tiks interpretēta, vai nenonāks medijos, netiks nokopēta u.tml.

Savukārt Izdevniecības piesaukto sabiedrības izglītošanas argumentu Publikācijā Ētikas padome vērtē kritiski, jo Publikācijā nav saskatāma žurnālistu pievienotā vērtība – Publikācija aprobežojas ar pārstāstu par Sūdzētāja paša publicēto informāciju vietnē Facebook, žurnālisti nav sazinājušies ar ieraksta autoru, nav vākuši papildus informāciju un nav viesuši lielāku skaidrību par notikušo gadījumu un krāpšanas shēmas niansēm. Ņemot vērā, ka ir runa par noziegumu, arī lielāka iejūtība no žurnālistu puses un sazināšanās ar upuri palīdz veidot cieņpilnas attiecības starp informācijas avotiem un medijiem, sekmē uzticēšanos medijiem un palīdz tiem labāk īstenot savas funkcijas.

[8] Vērtējot Publikācijas atbilstību Ētikas kodeksam, visi klātesošie Ētikas padomes locekļi balso, ka Publikācijā NAV pārkāpts Biedrības Ētikas kodekss.

Ētikas padomē nolemts:

1. Publikācijā nav konstatēti Biedrības Ētikas kodeksa pārkāpumi.
2. Lēmumu anonimizēt un paziņot Sūdzētājam un Izdevniecībai.
3. Lēmumu publicēt Biedrības interneta vietnē un izplatīt informāciju par to atbilstoši Biedrības Statūtu 6.6. punkta noteikumiem.